

ΘΕΩΡΙΑΙ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΑ

Ἡ

(Τί γίνεται ἐν μιᾷ δικαστικῇ συνεδρίᾳ *)

(Ἀφιερῶνται τοῖς ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης
Ὑπουργοῖς τῆς Ἑλλάδος).

Α'.

ΘΕΩΡΙΑΙ

ΠΑΝΤΟΤΕ εἶχον τὴν πεποί-
θησιν ὅτι πλανῶνται δει-
νῶς οἱ φρονοῦντες ὅτι ἡ Ποί-
ησις εἶναι ξένη πρὸς τὴν Δικαι-
οσύνην, ἥτις εἶναι ἡ θρησκεία
τοῦ πολίτου, ὡς ἡ θρησκεία
εἶναι ἡ πίστις τοῦ ἀνθρώπου
ἐπὶ τὴν δικαιοσύνην τοῦ Θεοῦ.

Ὁ ναὸς καὶ τὸ δικαστήριον
εἰς ψυχὴν δυναμένην ἀ ἐξαρθῇ
εἰς τὸ ὕψος τῆς συναισθήσεως
τῆς ιερότητος αὐτῶν ἐμπνέου-
σιν ἀμφοτέρω βαθὺν καὶ ἀκραί-
ων ἡ σεβασμὸν πρὸς τὴν θεό-
τητα, εἰς τὴν λατρείαν τῆς
ὁποίας εἶναι ἀφιερωμένα· διότι,
ὡς ὁ ναὸς, οὕτω καὶ τὸ δικα-
στήριον εἶναι τόπος λατρείας.
Τὸ δεύτερον μάλιστα ἐμπνέει οὐ

μόνον τὴν ἰδέαν τῆς κρατίστης
τῶν ἰδιοτήτων τοῦ Θεοῦ. ἀλλὰ καὶ τῆς ἐθνικῆς κυριαρχίας, ἥτις ἐπι-
βάλλει τὸν νόμον ἐν ὅλῳ αὐτῆς τῷ μεγαλείῳ καὶ κράτει, ἐγκαθιστῶσα

ΣΗΜ. — Ἡ ὑπ' ὀψι εἰκὼν ἀποτελεῖ μέρος ἐκτενοῦς καὶ ἀνεκδότου περι-
γραφῆς τῶν ἀλλοιώσεων, αἷς ὑφίστανται ἐν τῇ δικαστικῇ πρακτικῇ οἱ δικο-

λειτουργούς τῆς κυριωτέρας αὐτῆς ἐκφάνσεως καὶ ἀποστολῆς. Οὗτοι, ἐφαρμόζοντες τὴν θέλησιν τοῦ ὅλου ἔθνους ἐπὶ τῶν καθέκαστα μελῶν αὐτοῦ, περιβάλλονται μυστικὴν τινα καὶ οὕτως εἰπεῖν ὑπερανθρώπινον αἴγλην ἱεροφάντου, ἀνωτέρου τῶν ἀνθρωπίνων παθῶν καὶ ἀδυναμιῶν, πρὸ τοῦ ὁποῖου παρέρχονται μετὰ σεβασμοῦ τὰ ἄτομα εἴτε κύπτοντα ἀγογγύστως πρὸ τῆς τιμωρίας τῶν ἰδίων ἀνομιημάτων εἴτε ἀνακτώντα τὸ παραβίασθὲν αὐτῶν δικαίωμα παρὰ τῆς ὑπερόχου γνώσεως καὶ ὑψηλῆς τοῦ δικαστοῦ ἀρετῆς, ἀπτότητα καὶ πεποιθότα ἐπὶ τὴν ἀκεραίαν αὐτοῦ καὶ ἀδέκαστον συνείδησιν.

Ὅταν ἔθνος τι, σφαδάζον εἰς τὰς ἀλύσεις τῆς δουλείας του, ὄνειρεύεται ἐν κρυπτῷ τὴν ἀπὸ τῶν δεσμῶν του ἀπολύτρωσιν, ὅταν συντρίβον τὰ δεσμὰ του δράττηται τῶν ὀπλῶν κατὰ τοῦ τυράννου του, ὅταν ἡ ποίησις τονίζῃ τοὺς πόθους καὶ τοὺς ἄθλους του καὶ ὁ ἐνθουσιασμός διαφλέγῃ πᾶσαν καρδίαν καὶ τὸ αἷμα βάπτῃ τὰ ὄρη καὶ τὰς φάραγγας ὑπὸ τὴν σημαίαν τῆς ἐθνικῆς ἐλευθερίας του, πάντοτε τὰ μεγαλουργήματα καὶ τὰ μαρτύρια τοῦ ἔθνους τούτου ἓνα καὶ μόνον ἔχουσι σκοπὸν τὴν ἀποκατάστασιν τῆς ἰδίας αὐτοῦ ἀνεξαρτησίας καὶ αὐτονομίας, τὴν ἐλευθέραν αὐτοκυβέρνησιν ἐν εὐνομίᾳ καὶ τὴν δι' αὐτῆς ἐκπολιτιστικὴν εὐημερίαν καὶ πρόοδον.

Ἀλλὰ τὸ ποιητικὸν τοῦτο ἰδεῶδες τοῦ ἀγωνιζομένου ἔθνους συνοψίζεται καὶ πραγματοῦται κυρίως ἐν τῇ ἀπονομῇ τῆς δικαιοσύνης, διότι ἡ αὐτοτέλεια καὶ αὐτονομία τοῦ ἔθνους εἶναι ἔννοια φιλαὶ καὶ νεκραὶ ἄνευ τῆς διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν νόμων πραγματικῆς αὐτῶν ἐκδηλώσεως. Ἡ βασιλικὴ μεγαλειότης, ἡ ἐθνικὴ ἀντιπροσωπεΐα, ὁ στρατός, αὐτὰ τὰ κύρια μέρη τοῦ ὀργανισμοῦ τοῦ ἐλευθέρου καὶ ἀνεξαρτήτου ἔθνους εἶναι ὄγκοι ἀδρανεῖς καὶ νεκροὶ ἄνευ τῆς δικαστικῆς ἐξουσίας, ἥτις μόνη δίδει τὴν ζωὴν εἰς τὸν ἄψυχον νόμον, τὸν ἱστάμενον ὑπεράνω πάσης ἀρχῆς καὶ τὴν θέλησιν τοῦ ὅλου ἔθνους παριστῶντα.

Ἐν ἔθνει ἀληθῶς ἐλευθέρῳ, βιοῦντι ὑπὸ γνησίως φιλελεύθερον καὶ πιστῶς ἐφαρμοζόμενον πολίτευμα, πᾶσα μὲν ἐξουσία εἶναι ἐν τῇ σφαίρᾳ αὐτῆς ἀντιπρόσωπος τοῦ ὅλου ἔθνους, ὑποκειμένη εἰς τὸν νόμον, ἥτοι εἰς τὴν θέλησιν αὐτοῦ πάλιν τοῦ ἔθνους· ἀλλ' ἅπασαι αἱ κορυφαὶ τῆς πολιτείας, ὁ βασιλεὺς, οἱ ὑπουργοὶ αὐτοῦ,

νομικοὶ νόμοι εἰς βαθμὸν καθιστῶντα αὐτοὺς ἀγνώστους ἐν τῇ ἐφαρμογῇ ἐνεκα τῆς παρ' ἡμῖν ἐπικρατούσης ἀπὸ χαρακτῆρος τάσεως πρὸς τὸ «δὲν πειράζει!» καὶ ἐκ τῆς ὁποίας, κατὰ περίεργον τρόπον, δὲν μετροῦμεν τὴν οὐσίαν κατὰ τοὺς τύπους ἀλλὰ τοὺς τύπους κατὰ τὴν οὐσίαν.

οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ λαοῦ καὶ τὸ ὅλον ἔθνος διὰ τῶν μονάδων του, ἤτοι τῶν πολιτῶν, διέρχονται εὐσεβάστως πρὸ τοῦ βήματος τοῦ δικαστοῦ, ὑποβαλλόμενα εἰς τὸν κυριαρχικὸν αὐτοῦ ἔλεγχον.

Αὐτοῦ τὴν ἐπιταγὴν ἀναμένει ἰστάμενος ἔνοπλος ὁ ὅλος στρατός καὶ ὀπισθεν αὐτοῦ τὸ ὅλον ἔθνος, ὅπως ἐκτελέσῃ διὰ τῆς βίας τὴν ἀπόφασιν τοῦ δικαστοῦ ὡς ἀπόφασιν αὐτοῦ τοῦ ἔθνους, βίας νομίμου καὶ σεβαστῆς καὶ εἰς αὐτὸν τὸν βιαζόμενον.

Ἡ τιμὴ, ἡ ἀσφάλεια τοῦ οἴκου σου, ἡ ἀγαλλίασις σου βλέποντος ἀναπτυσσόμενα τὰ τέκνα σου, τὸ δικαίωμα σου ὡς πολίτου ἐλευθέρου, ἡ ζωὴ σου ὡς ἀνθρώπου, αὐτὴ ἡ ἐλευθερία σου ἐν τῇ θρησκευτικῇ σου λατρείᾳ καὶ αὐτὸ ἀκόμη τὸ ἀπαρabiαστον τοῦ τάφου σου κεῖνται εἰς τοῦ δικαστοῦ τὰς χεῖρας.

Ὅποιός τις ἄρᾳ πρέπει νὰ ᾔηται ὁ τόπος, ἔνθα οὗτος λειτουργεῖ, καὶ ὅποια γαλήνη καὶ σεβασμὸς καὶ σεμνοπρέπεια πρέπει νὰ πληροῖ τὸν ἱερὸν τόπον, ἔνθα δι' αὐτοῦ ζῇ καὶπραγματοῦται ἡ ἐθνικὴ θέλησις καὶ ἀπονέμεται τὸ δίκαιον;

Β'.

ΠΡΑΓΜΑΤΑ

Τοιαῦται πεποιθήσεις καὶ αἰσθήματα ἐπλήρουν τὴν ψυχὴν μου καταλείποντος πρὸ ἐτῶν πολλῶν τὴν νομικὴν σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου.

Υπῆρχε τότε ἐν τῷ κέντρῳ τῆς πρωτεύουσας τοῦ ἐλληνικοῦ βασιλείου χαμηλὸν τι οἰκοδόμημα συνιστάμενον ἐκ μεγάλης αἰθούσης καὶ δύο ἢ τριῶν μικρῶν θαλάμων, χωριζομένων ἀπὸ τῆς αἰθούσης διὰ διαδρόμου μακροῦ. Παχὺ κονιορτοῦ στρώμα ἐκάλυπτε τὸν διάδρομον τοῦτον καὶ ρυπαροὶ τοῖχοι ὑπεδέχοντο τὸν εἰσερχόμενον ὀδηγοῦντες αὐτὸν μέχρι τῶν χαμηλῶν θυρῶν τῆς αἰθούσης. Τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο ἦτο τὸ Πρωτοδικεῖον Ἀθηνῶν, ἡ πρώτη τακτικὴ βαθμὶς τῆς ἐν τῇ πρωτεύουσῃ τοῦ ἐλληνικοῦ κράτους δικαιοσύνης, ἣτις παρέχει καὶ ὀφείλει βεβαίως νὰ παρέχῃ τὸ ὑπόδειγμα καὶ τὴν εἰκόνα τῶν λοιπῶν τοῦ ἐλληνικοῦ κράτους πρωτοδικείων.

Ὅτε κατὰ πρῶτον εἰσῆλθον εἰς τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο ὅπως ἴδω ἐν ἐφαρμογῇ τὰς δικονομικὰς διατάξεις περὶ τῶν δικαστικῶν συνεδριῶν, ἃς θεωρητικῶς ἕως τότε εἶχον μελετήσῃ, παρέστην ἐνώπιον εἰκόνας ἣν δὲν θὰ λησμονήσω ποτέ. Πᾶσαι αἱ περὶ σεμνότητος καὶ μεγαλείου τῆς δικαιοσύνης ἰστάμενα ἐν ἐμοὶ οὕτως

εἰπεῖν ὄρθαι· ἰδέαι ὑπέστησαν τοιοῦτον κλονισμόν, τοιαύτην σύρραξιν, ὥστε ἀνετράπησαν ἐκτιναχθεῖσαι ὡς παρατεταγμένοι πεισοὶ ζατριχίου ἐν ἀμαξοστοιχίᾳ αἴφνης συγκρουσθείσῃ. Ἐὰν ἄρχαῖος Αἰγυπτίος ἐβλεπεν ἄγαλμα τῆς Ἰσιδος γυμνὸν ἐν στάσει ἀσέμνου ὀρχήσεως, δὲν ἤθελε καταπλαγῇ τόσον σφοδρῶς καὶ τόσον ἐπωδύνως ὅσον ἐγώ.

Ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ τοῦ δικαστηρίου τούτου πλήρει κονιορτοῦ καὶ ἐσθεςμένων σιγάρων, θόρυβος ἐκ φωνῶν καὶ πτώσεως ράβδων ἐπὶ ἐδράνων ξυλίνων ἐξεκώφαινε εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τὸν εἰσερχόμενον. Ἡ ἱερά ἐξέδρα τῶν δικαστῶν ἦτο κατειλημμένη ὑπὸ δικηγόρων ὧν τινες ἐκάθηντο ἐπ' αὐτῆς τῆς τραπέζης κατὰ διαφόρους ἑκαστος θέσεις, συνομιλοῦντες, κραυγάζοντες, γελῶντες καὶ ἀναχμέοντες τοὺς δικαστὰς πρὸς ἑναρξιν τῆς συνεδρίας. Τὰ δικηγορικά ἐδώλια ἦσαν κατὰ φορτὰ ὑπὸ δικηγόρων, ἀστῶν, ἱερέων, στρατιωτῶν, χωρικῶν, γυναικῶν καὶ παιδιῶν, ἀπάντων τούτων φερόντων ποικίλας ἀμφίσεις. Οἱ δικηγόροι διεκρίνοντο ἰδίως ἐκ τῶν δικογραφικῶν φακέλλων οὓς ἐκοάτου ὑπὸ μάλης, διότι αἱ χεῖρες αὐτῶν ἦσαν ἀπασχολημέναι εἰς τὸ φέρειν ράβδον καὶ σιγάρον. Ἀπὸ τῆς μάξης δὲ ταύτης τῶν ἀνθρώπων, τῆς συμπαγοῦς καὶ συνάμα κυμανομένης ἐν τῇ αἰθούσῃ ἐκείνῃ, ἀνῆρχοντο πρὸς τὴν ὁροφὴν καπνὸς καὶ φωναὶ καὶ θόρυβοι παντοῖοι.

Εἶχε παρέλθει ἤδη ἡμίσεια ὥρα ἀπὸ τοῦ προσδιωρισμένου χρόνου, καθ' ὃν ὁ νόμος καὶ ὁ τοῦ δικαστηρίου κανονισμὸς διατάσσουσι τὴν ἑναρξιν τῆς συνεδρίας, καὶ ὁμως οὐδεὶς τῶν δικαστῶν εἶχε προσέλθει. Ἐσκέφθη ὅτι ἔκτακτόν τι καὶ ἀπροσδόκητον κώλυμα ἐπῆνεγκεν, ὡς φαίνεται, τὴν ἀναβολὴν ταύτην τῆς ἐναρξέως τῆς συνεδρίας, διότι ἐγνώριζον ὅτι τὸ ἀρθ. 252 τοῦ Ὁργανισμοῦ τῶν Δικαστηρίων διατάσσει τὰ ἐξῆς:

• Πᾶς πρόεδρος, δικαστής, εἰσαγγελεύς, εἰρηνοδίκης κλπ. γραμματεὺς καὶ κλητὴρ τοῦ ἀκροατηρίου ὀφείλει ἐπὶ πειθαρχικῇ ποινῇ νὰ ἐμφανίζηται κατὰ τὴν διωρισμένην ὥραν εἰς τὸν τόπον τῆς συνεδριάσεως καὶ νὰ μὴ ἀπομακρύνηται αὐτογυμνῶνως πρὶν «διαλυθῇ ἡ συνεδρίασις.»

Ἐγνώριζον προσέτι ὅτι οἱ δικαστικοὶ ὑπάλληλοι, οἵτινες ἔμελλον ν' ἀπαρτίσωσι τὴν συνεδρίαν, εἶχον ὁμοσεῖ ἐπὶ τοῦ Εὐαγγελίου: «νὰ φυλάττωσι πίστιν εἰς τὸ Σύνταγμα. τοὺς νόμους καὶ ψήφίσματα τοῦ κράτους». Οὕτως ἀπετελέσθη ἐν ἐμοὶ ἀκατάδαντος πεποιθήσεως ὅτι διὰ τὸ ἄτοπον τοῦτο ἔμελλε νὰ τιμωρηθῇ πειθαρχικῶς καὶ ὁσονούπω ὁ ὑπαίτιος ἐκ τῶν ὑπαλλήλων τούτων.

Πλησιάζω δειλῶς ὑψηλὸν τινα δικηγόρον ἐκ τῶν μᾶλλον θορυβούντων καὶ τὸν ἐρωτῶ μετὰ συστολῆς:

— Συγγνώμην, κύριε. Μήπως γνωρίζετε τὴν αἰτίαν, δι' ἣν ἡ ἑναρξίς τῆς συνεδρίας δὲν ἐγένετο κατὰ τὴν ὀρισμένην ὥραν;

Ὁ ἐρωτηθεὶς μὲ παρητήρησε μετ' ἐκπλήξεως ἀπὸ κεφαλῆς μέγχοι ποδῶν, ὡς πρᾶγμα τι πρωτοφανές, καὶ μοὶ ἀπήντησε μετὰ στόμφου·

— Ὅχι, κύριε. Ἄλλ' αὐτὸ γίνεται πάντοτε.

Ἐννοεῖται ὅτι ἐδίστασα νὰ τὸν πιστεύσω. Τοιαύτη τακτικὴ παράβασις τοῦ νόμου μοὶ ἐφάνη ἀδύνατος.

— Καλέ τί λέγετε; ἀπήντησα. Εἶναι δυνατόν; Καὶ δὲν ἐπιβάλλεται πειθαρχικὴ τιμωρία εἰς τοὺς βραδύνοντας οὕτω ὑπαλλήλους;

— Φαίνεται ὅτι ἔρχεσθε τώρα πρώτην φορὰν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἢ τοῦλάχιστον εἰς τὸ δικαστήριον, μοὶ ἀπήντησε μειδιῶν. Ρωμαϊκά πράγματα, φίλε μου.

— Ἐν τούτοις βλέπω τὸν Εἰσαγγελέα καθήμενον εἰς τὴν θέσιν του καὶ γράφοντα. Συμπεραίνω ὅτι θὰ συντάττῃ ἔκθεσιν τῆς παραβάσεως ταύτης τοῦ νόμου ἵνα προκαλέσῃ τὴν πειθαρχικὴν τιμωρίαν τῶν παραβατῶν ὑπαλλήλων.

Καγχασμὸς ἡχηρότατος καὶ διαρκὴς μ' ἐκάρφωσεν εἰς τὴν θέσιν μου ἀκίνητον ὡς ἄγαλμα.

— Διατὶ γελάτε, κύριε; ἡρώτησα προσβεβλημένος.

— Ἄλλ' αὐτὸς δὲν εἶναι ὁ Εἰσαγγελεὺς μοὶ ἀπήντησεν οὗτος ἐξακολουθῶν νὰ γελῇ. Εἶναι δικηγόρος γράφων προτάσεις.

Μόλις ἐπέρανε τὰς λέξεις ταύτας καὶ κρότος ράβδων πολλῶν κρουσμένων ἐρρυθμῶς ἐπὶ τοῦ ἐδάφους καὶ ἐπὶ τῶν ἐδωλίων τῆς αἰθούσης ἡκούσθη ἰσχυρότατος. Ὡς ἐν τοῖς ὑπαιθρίοις θεάτροις καὶ ταῖς αἰθούσαις τοῦ Πανεπιστημείου, οὕτω καὶ ἐν τῷ δικαστηρίῳ ἐζητεῖτο ἡ ἑναρξίς τῆς συνεδρίας ὑπὸ τῶν ἀνυπομονούντων δικηγόρων διὰ τῶν ράβδων καὶ τῶν ποδῶν, ἐλλείψει νομιμωτέρου τρόπου. Ἐθορύβουν δὲ οὕτω καὶ πολλοὶ τῶν γηραιότερων καὶ σεβασμιωτέρων δικηγόρων.

Μετὰ πάροδον πολλῶν ἀκόμη λεπτῶν εἶδον δικηγόρους τινὰς ἀποκαλυπτομένους καὶ ἤκουσα μικράν τινα ἐλάττωσιν τοῦ προτέρου θορύβου. Τρεῖς δικασταὶ ἀνῆλθον ἐπὶ τῆς ἐδρας καὶ κατέλαβον τὰ ἐν τῷ μέσῳ ἐδωλία· τέταρτος δέ τις, ὅστις βεβαίως θὰ ἦτο ὁ γραμματεὺς, ἐκάθησεν εἰς τὴν ἀριστερὰν ἄκραν τῆς ἐδρας ἀπέναντι τοῦ γράφοντος προτάσεις δικηγόρου, ὅστις οὐδαμῶς ἐκινήθη ἀπὸ τῆς θέσεώς του.

Νέα ἐκπλήξις δι' ἐμέ, διότι ἐγίνωσκον ἐκ στήθους τὸ ἄρθ. 91 τοῦ Ὁργανισμοῦ τῶν Δικαστηρίων καθ' ὃ « ὁ Εἰσαγγελεὺς ὀφείλει νὰ διευθύνῃ αὐτοπροσώπως τὰς εἰς αὐτὸν ἀνατεθειμένας ὑπο-

θέσεις· τὸ ἄρθ. 256, καθ' ὃ «ὁ Εἰσαγγελεὺς κάθεται ἐκ δεξιῶν ἐπὶ τῆς ἐδρας» καὶ τὸ ἄρθ. 528 Πολ. Δικ. καθ' ὃ «διὰ τὴν ἔχρησιν τοῦ κῦρος ἀποφασίς τις Πρωτοδικείου ἀπαιτεῖται ἡ παρουσία τοῦ Εἰσαγγελέως».

Μεθ' ὅλον τὸν φόβον μου μήπως προκαλέσω νέον γέλωτα ἔκυψα, μὴ δυνήθεις νὰ κατισχύσω τῆς περιεργείας μου, καὶ διὰ χαμηλοτάτης φωνῆς ἵνα μὴ προσενήσω θόρυβον τῆς ἐρᾶς συνεδρίας ἡρώτησα τὸν παρακαθήμενον δικηγόρον, ὅστις κατ' εὐτυχίαν ἦτο ἕτερός τις :

— Μοὶ ἐπιτρέπετε νὰ σᾶς ἐρωτήσω, κύριε, διατὶ τὸ δικαστήριον συνεδριάζει ἄνευ Εἰσαγγελέως;

Ὁ πρὸς ὃν ἡ ἐρώτησις ἐγείρει τὴν κεφαλὴν ἐκ τοῦ δικογράφου, ἐφ' οὗ ἕως τότε ἔκυπτεν ἀναγινώσκων, μὲ παρατηρεῖ περιέργως, στρέφει ὕστερον τὸ βλέμμα πρὸς τὴν ἐδραν καὶ μοὶ ἀπαντᾷ :

— Ἀλλὰ βλέπετε ὅτι παρίσταται Εἰσαγγελεὺς.

— Συγγνώμην· μοὶ εἶπον ὅτι αὐτὸς εἶναι δικηγόρος καὶ οὐχὶ Εἰσαγγελεὺς.

— Βεβαίως ἄλλ' ἀναπληροῖ τὸν Εἰσαγγελέα.

Δὲν μοὶ ἦτο ἄγνωστον ὅτι κατὰ τὸ ἄρθ. 278 τοῦ αὐτοῦ Ὁργανισμοῦ «τὰ δικαστήρια ἔχουν τὸ δικαίωμα νὰ προσλαμβάνωσι τοὺς δικηγόρους εἰς τὴν συνεδρίαν κατ' ἐπικουρίαν, πρὸς ἀναπλήρωσιν δικαστοῦ τινὸς ἡ εἰσαγγελέως, ὡς ἂν εἴη ὑπάρχει κἀνείς πάρεδρος, ἡ δὲ εἶναι πρῶν εἰς τὴν καθέδραν τοῦ δικαστηρίου». Συνεπέρανα λοιπὸν ὅτι τοιοῦτό τι θὰ συμβαίνοι καὶ κατὰ τὴν προκειμένην περίπτωσιν, ἀλλὰ δὲν ἠδυνάμην νὰ ἐννοήσω πῶς καὶ τότε τὸ δικαστήριον προσέλαβεν τὸν δικηγόρον ἐκεῖνον εἰς ἀναπλήρωσιν τοῦ Εἰσαγγελέως, ἀφοῦ αὐτὸς κατεῖχε τὴν θέσιν ἐκείνην πρὶν ἢ εἰσελθῶσιν οἱ δικασταί.

Ἐτόλμησα λοιπὸν νὰ ἐρωτήσω καὶ περὶ τούτου τὸν παρακαθήμενον.

— Ἀ! μοὶ ἀπήντησεν οὗτος μειδιῶν, μὴ βλέπετε τί λέγει ὁ νόμος. Συνήθως ἡμεῖς οἱ δικηγόροι, ὡς ἂν εἴη, ἔχομεν ἀνάγκην νὰ γράψωμεν προτάσεις διαρκούσης τῆς συνεδρίσεως καὶ δὲν ἔχομεν μεθ' ἡμῶν γραφίδα καὶ μελάνην, ἀναβαίνομεν καὶ καθήμεθα εἰς τὴν θέσιν ἐκείνην, δηλ. ὅστις προφθάσῃ νὰ τὴν καταλάβῃ πρῶτος. Μὲ αὐτὸν μάλιστα τὸν τρόπον δύναται κἀνείς νὰ γράφῃ ἀνετώτερον, ἀφοῦ δὲν ἔχομεν τραπέζας εἰς τὸ ἀκροατήριον, καὶ δὲν μένει καὶ κενὴ ἡ θέσις τοῦ Εἰσαγγελέως, ἥτις ὅπως ὅποτε πρέπει νὰ κατέχεται ἵνα ἔχῃ κῦρος ἡ συνεδρίασις.

Ἀκούων ταῦτα λεγόμενα τὸσον ἀπαθῶς καὶ φυσικῶς, ἐνόμιζον ὅτι ἔβλεπον συμπόσιον ἐπὶ τῆς ἁγίας τραπέζης ναοῦ.

— Λοιπὸν, ἡρώτησα, δὲν προσλαμβάνει καὶ δὲν ἐκλέγει ὁ Πρό-

εδρος τὸν δικηγόρον ὡς ἀναπληρωτὴν τοῦ Εἰσαγγελέως, ἀλλ' ὁ τυχὼν δικηγόρος καθήμενος εἰς τὴν ἑδραν ἐκείνην ἐπιβάλλει εἰς τὸ δικαστήριον νὰ τὸν θεωρήσῃ ὡς ἀναπληρωτὴν ;

— Βεβαίως εἶναι ἄτοπον. μοὶ ἀπήντησεν, ἀλλ' οὕτω γίνεται πάντοτε. Προσέθηκε δὲ μειδιῶν καὶ κινῶν τὴν χεῖρα :

— Καὶ αὐτὸ δὲν εἶναι τίποτε σχετικῶς πρὸς ἄλλα ἀτοπώτερα !

Ἄπο καταπλήξεως μετέβαινον εἰς μείζονα κατάπληξιν.

— Ἀλλὰ τότε, εἶπον, ἕκαστος δύναται νὰ προσβάλῃ τὸ κύρος τῆς συνεδρίας ταύτης καὶ τῶν ἀποφάσεων.

— Ἄ ! ὄχι, μοὶ ἀπήντησε μετὰ πεποιθήσεως, διότι ὁ γραμματεὺς φροντίζει πάντοτε νὰ γράφῃ εἰς τὰ πρακτικά, ψευδῶς ἐννοεῖται, ὅτι ὁ Εἰσαγγελεὺς καὶ πάντες οἱ ἄμεσοι αὐτοῦ ἀναπληρωταὶ ἐκωλύοντο. Ἐπειτα δὲ ἀφοῦ τὸ δικαστήριον σιωπᾷ καὶ δὲν προσλαμβάνει ἄλλον δικηγόρον ὡς ἀναπληρωτὴν τοῦ Εἰσαγγελέως, ὑποτίθεται ὅτι προσλαμβάνει σιωπηλῶς ἐκείνον τὸν ὁποῖον ἐκάστοτε εὕρισκε καθήμενον ἐκεῖ.

— Φαίνεται ὅτι δὲν θὰ ὑπάρχουν πάρεδροι εἰς τὸ Πρωτοδικεῖον τοῦτο, εἶπον, ἢ ὅτι δὲν θὰ ᾔνχι παρόντες ἐνταῦθα, ἀφοῦ κατὰ τὸν νόμον αὐτοὶ προτιμῶνται εἰς ἀναπλήρωσιν τῶν Εἰσαγγελέων.

— Ἐξ ἐναντίας· ὑπάρχουν πάρεδροι· μοὶ ἀπήντησεν. Ἐγὼ μάλιστα εἰμαι εἰς τῶν παρέδρων. Ἀλλ' ἀφοῦ τὰ πρακτικά βεβαιοῦσι τὴν ἀπουσίαν ἢ τὸ κώλυμα ἡμῶν... Αὐτὰ γίνονται χάριν εὐκολίας, βλέπετε !

— Ἀλλὰ τότε λοιπὸν τὰ πρακτικά εἶναι πλαστά· ἡ πλαστογραφία εἶναι πλήρης ! εἶπον μὲ συνεσφιγμένην ἐξ ἄλγους τὴν καρδίαν.

— Ἄ ! ὄχι δᾶ ! μοὶ ἀπήντησε μετὰ πεποιθήσεως ὁ παρακαθήμενος. Δὲν ὑπάρχει βλέπετε ἡ πρόθεσις, ὁ δόλος.

Δὲν ἐπιχειρῶ νὰ παριστῶ ἐκάστοτε τὸν ὁλονὲν αὐξανόμενον βαθμὸν τῆς ἐκπλήξεώς μου. Ἀφίνω εἰς τὸν ἀναγνώστην νὰ τὸν μετρήῃ ἀναλόγως.

Ἐν τούτοις ἡ παρουσία τῶν δικαστῶν ἐπὶ τῆς ἑδρας δὲν εἶχε κητορθῶται νὰ ἐπιβάλῃ τὴν γαλήνην εἰς τὴν τρικυμιώδη θάλασσαν τῶν δικηγόρων, ἧτις ἐρρόχθει καὶ ἐμυκάτο ἐν τῇ αἰθούσῃ παρὰ τὴν ὁἴξειαν καὶ ἔρρινον φωνὴν τοῦ κλητῆρος, ὅστις, ὀρθίος, πρὸ τῆς ἑδρας, ἀνέκραζε μετὰ μουσικοῦ τινος ρυθμοῦ καὶ στεντορειῶς διὰ φωνῆς πλανοδίου ὀπωροπώλου, μειδιῶν συγχρόνως καὶ χαριεντιζόμενος !

— Μὴν ὀμιλῆτε, κύριε ! Κύριε Α. τὸ καπέλλο σου ! (1).

Ἡ θάλασσα ἐκυμάνετο περὶ τὰ κατάφορτα ἐδώλια· συνομιλίαι καὶ γέλωτες ἀντήχουν, προάσεις ἀντηλλάσσοντο κατ' ἐκεί-

(1) Κατὰ τὰς συνεδρίας τινῶν Εἰρηνοδικείων ἐν Ἀθήναις, οἱ παριστά-

νην τὴν στιγμὴν καὶ ῥάβδοι ἐπιπτον ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, δικαστικοὶ δὲ κλητῆρες περιφερόμενοι περὶ τὰ ἐδώλια καὶ διὰ μέσου αὐτῶν, ἐπέδιδον δικόγραφα πρὸς δικηγόρους διαρκούσης τῆς συνεδρίας χάριν εὐκολίας, ἵνα μὴ λάθωσι τὸν κόπο τῆς μεταβάσεως εἰς τὰς εἰκίας των, καὶ τις ὑπογραμμικτεὺς τοῦ Πρωτοδικείου, κρατῶν ὑπὸ μάλης ὀγκώδη φάκελλον ἐγγράφων, συνέλεγεν ὑπογραφὰς πρακτικῶν καὶ ἀποφάσεων ποινικῶν συνεδριῶν.

Ἀκούων τὴν βῆν καὶ ἀχοσμίαν ἐκείνην, ἡσθάνομην εἰδὼς τι ἐντροπῆς καὶ συγχρόνως ἐτκεπτόμην ὅτι ἡ ἐκπληξίς μου καὶ ἡ ἐντροπὴ ἐκείνη εἰκονιζόμεναι ἐπὶ τοῦ προσώπου μου, ἤθελον προοῖδει τὴν ἀπειρίαν μου πρὸς τοὺς περὶ ἐμέ. Ἐν τούτοις αὐτομάτως ἔστρεψα τὸ βλέμμα πρὸς τὸν προεδρεύοντα δικαστὴν ἐνθυμηθεὶς ὅτι τὸ ἄρθρ. 165 τῆς Πολ. Δικονομίας ἐπιβάλλει αὐτῷ τὴν ὑποχρέωσιν καὶ ὅχι μόνον τὸ δικαίωμα, τοῦ τηρεῖν τὴν ἐν τῷ ἀκροατηρίῳ σεμνότητα καὶ τάξιν καὶ διατάσσειν πρὸς τοῦτο τὴν ἐπὶ εἰκοσιτέσσαρας ὥρας κράτησιν παντὸς θορυβοῦντος ἢ ἄλλως ἀτακτοῦντος κατὰ τὴν συνεδρίαν καὶ προσέτι τὸ ἄρθρ. 169 ὅπερ ἐπιβάλλει τῷ δικαστηρίῳ τὸ δικαίωμα καὶ τοῦ παύειν πειθαρχικῶς ἐπὶ ἓνα μέχρι τριῶν μηνῶν πάντα θορυβοῦντα κατὰ τὴν συνεδρίαν δικηγόρο ἢ ἄλλον δικαστικὸν ὑπάλλληλον παριστάμενον ὡς τοιοῦτον ἐν αὐτῇ.

Ὁ προεδρεύων ἀπλῶς ἔκρουσε τὸν ἐπὶ τῆς τραπέζης κώδωνα.

— Καθήσατε, κύριοι δικηγόροι, παρακαλῶ, εἶπεν.

Εἰς μάτην! Ὁ θόρυβος ἐξηκολούθει καὶ ἡ κύμινσις. Τὸν θόρυβον δὲ τοῦτον ἐπηύξανε ὁ κώδων τοῦ Προέδρου, χωρὶς νὰ ὑπόκειται αὐτὸς εἰς πειθαρχικὴν παῦσιν ἢ εἰς εἰκοσιτετράωρον κράτησιν. Βλέπων ἐν τούτοις ὅτι τὸ μέσον τοῦτο δὲν ἴσχυε πρὸς παῦσιν τοῦ θορύβου, προέβη εἰς δραστηριώτερον. Ἐκτύπη αὐτὸν τοῦτον τὸν κώδωνα ἐπὶ τῆς σανίδος τῆς τραπέζης, τόσον ἰσχυρῶς ὥστε ἀπεσπᾶσθη ἡ γλωσσὶς τοῦ κώδωνος.

Ἐπειδὴ δὲ οὐδὲ τοῦτο κατῴρθου τὴν κατάπαυσιν τοῦ θορύβου καὶ τῆς κινήσεως, ἡγέρθη ὁ θόρυβος.

Ἀνέπνευσεν νομίσας ὅτι ἤθελεν ἐκτελέσει ἐπὶ τέλους τὸ καθήκον του καὶ ἀποδώσει εἰς τὴν συνεδριάζουσαν δικαιοσύνην τὴν ὀφειλομένην αὐτῇ ἀξιοπρέπειαν τιμωρῶν τοὺς θορυβοῦντας.

Διεψεύσθη ὅμως ἡ ἐλπίς μου ὑπὸ τοῦ ἐπακολουθήσαντος ἐπομένου διαλόγου.

μενοι καὶ κατ' αὐτὰς ἔτι τὰς θερμότερας ἡμέρας τοῦ θέρους φέρουσι τὸν πῖλον ἐπὶ κεφαλῇ καὶ πλησιέστατα τῆς ἐδρας ἱστάμενοι. Κατ' ἐξαιρέσιν μόνον ἀποκαλύπτονται τινες ἐξ αὐτῶν, οἱ εὐλαβέστεροι, κατὰ τὰς ὀρκωδοσίας, ὅπερ θεωρεῖται μεγάλη ἐνδειξις σεβασμοῦ.

— Κύριοι δικηγόροι, σᾶς παρακαλῶ νὰ καθήσετε, εἶπεν ὁ πρόεδρος ὀρθίως. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον εἶναι ἀδύνατον νὰ γίνη συνεδρίασις. Θὰ δικασθῇτε ἐρήμην.

— Κύριε Πρόεδρε, ἀπήντησαν ἐν χορῶ οἱ δικηγόροι, δὲν ἔχομεν ποῦ νὰ καθήσωμεν. Δὲν ὑπάρχουν κενὰ θρανία.

— Τί νὰ σᾶς κάμω; ὑπέλαβεν ὁ πρόεδρος, οὔτε πίστωσις ὑπάρχει ὅπως κατασκευάσωμεν ἄλλα, οὔτε χῶρος ἵνα τὰ τοποθετήσωμεν. Ἄς ἐξέλθουν τοῦλάχιστον οἱ μὴ δικηγόροι καὶ οἰκονομηθῇτε ὅπως ὅπως. Μὴ καταλαμβάνετε τὸν διάδρομον. Ἐπειτα ἢ ἔλλειψις καθισμάτων δὲν εἶναι λόγος ὅπως βορυβῇτε συνομιλοῦντες. Δὲν εἶναι καφενεῖον ἐδῶ. (1)

Ἀποκατέστη σχετικὴ τις ἡσυχία· διάδικοί τινες κατέλιπον τὰ ἐδώλια καὶ ὁ πρόεδρος θεωρήσας ὅτι ἔπραξεν ὅ,τι ἦτο δυνατόν, ἐκάθισεν πάλιν.

Καθ' ὅλον τὸ ἐπείσοδιον τοῦτο ὁ μὲν εἰσαγγελεύων δικηγόρος δὲν ἔπαυσε γράφων τὰς προτάσεις του οἱ δ' ἐτέρωθεν τοῦ προέδρου δικασταὶ ἀνεγίνωσκον ἐφημερίδα τινὰ δεικνύοντες πρὸς ἀλλήλους ὀπισθεν τοῦ προέδρου χωρὶς τινὰ ἐπ' αὐτῆς καὶ ὁ γραμματεὺς ἔξυε τοὺς ὄνυχάς του.

Ἄλλὰ τὸ αὐτὸ ἐπείσοδιον ἐπανελήφθη τετράκις ἢ πεντάκις διαρκούσης τῆς Συνεδρίας καὶ πάντοτε κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἔληγεν. Οἱ δικηγόροι συνωμίζουν μεγαλοφώνως περὶ διαφόρων πραγμάτων. Ὁ Πρόεδρος ἔκρουε τὸν κώδωνα, ἐκτύπα αὐτὸν ἐπὶ τῆς τραπέζης, ἡγείρετο, παρεκάλει, ἰκέτευεν, ἔπραττε τὰ πάντα πλὴν τοῦ καθήκοντος 2). Μεταξὺ τῶν ἄλλων ἐπανέλαβε δις καὶ τὴν ἐξῆς φράσιν ἣτις μοι ἐνεποίησε μεγίστην ἐντύπωσιν.

— Κύριοι, θὰ μὲ κάμῃτε νὰ . . . διαλύσω τὴν συνεδρίασιν. Δὲν εἶναι κατὰστασις αὕτη. Περιμένω νὰ τελειώσῃτε τὰς συνομιλίας σας ἵνα ἐξακολουθήσω τὴν συζήτησιν.

Νὰ διακόψῃ τὴν συνεδρίαν! Νὰ ὑποχωρήσῃ ἢ ἀρχῇ εἰς τοὺς

(1) Μετὰ χρόνον πολὺν ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἤκουσα πρόεδρον ἀνωτέρου δικαστηρίου νὰ ἐπιβάλλῃ σιωπὴν πρὸς τοὺς δικηγόρους ἐν δημοσίᾳ συνεδρίᾳ λέγων: Μήπως νομίζετε ὅτι εἶναι Εἰρηνοδικεῖον ἐδῶ;

(2) Ἄλλοτε παρέστην αὐτόπτης εἰς καταδίωξιν λυσσώδη γενομένην ἐν δημοσίᾳ συνεδρίᾳ ἐνὸς τῶν ἐν Ἀθήναις Εἰρηνοδικειῶν. Ὁ Εἰρηνοδίκης μὴ κατορθώσας ν' ἀποβάλῃ τοῦ ἀκροατηρίου βορυβοῦντα τινὰ δικαστικὸν ὑπρέτην τόσον ἐξεμάνῃ κατ' αὐτοῦ ὥστε καταβάς ἀπὸ τῆς ἑδρας του ὥρμησεν ἀπωθῶν τοὺς δικηγόρους ἵνα ξυλοκοπήσῃ τὸν βορυβοῦντα. Ἐὰν δὲν ἐκώλυον αὐτὸν οἱ δικηγόροι, ἤθελεν ἐπακολουθήσει ἴσως συμπλοκὴ λίαν χαρακτηριστικὴ τῆς ιδέας ἣν ἔχουσιν ἐνταῦθα περὶ τῆς δικαστικῆς ἀξιοπρεπείας καὶ τοῦ καθήκοντος.

παραβάτας τοῦ νόμου ! Ν' ἀπαγγείλῃ -οὔτο πρόεδρος συνεδριά-
ζοντος δικαστηρίου ὡς ἀπειλήν ! Ἐνόμισα ὅτι ὠνειρευόμην, ὅτι
ἡ πρὸς τὴν ἀρχὴν ἀπειθεία ἔτρεπεν εἰς φυγὴν τὴν ἀρχὴν ταύτην,
ἀφοῦ ὡμολογεῖτο τοῦτο ἀπὸ ἐδρᾶς δικαστηρίου ! Ἡ ἀπειθεία ὑπε-
ρίσχυεν. Ἡ ἀρχὴ ὡπισθοδρόμει πρὸ αὐτῆς παρακαλοῦσα καὶ
ἀπειλοῦσα νὰ καταλίπῃ τὴν θέσιν τῆς. Ἦτο ὡς νὰ ἔλεγεν ἡ ἀστυ-
νομία πρὸς τὸν ἐπ' αὐτοῦ ὡς παράβάτην τοῦ νόμου.

— Ἡ θὰ παύσῃς ἢ ἀναχωρῶ εἰς τὴν οἰκίαν μου καὶ σὲ ἀφι-
νω νὰ πράττῃς ὅ,τι θέλεις.

Ἐν τῇ καταπλήξει μου ἐκείνῃ ἐεθυμήθην ὅτι εἶχον ἀναγνώ-
σει πρὸ τινῶν ἐσῶν αὐστηρὰν ἐγκύκλιον ὑπουργοῦ τινος τῆς Δι-
καισύνης πρὸς ἅπαντας τοὺς Προέδρους καὶ Εἰσαγγελεῖς τῶν δι-
καστηρίων τοῦ κράτους, δι' ἧς ἐπεβάλλετο αὐτοῖς νὰ ἐφαρμόζω-
σιν ἀμειλίχως τὰς πειθαρχικὰς διατάξεις τῶν ἀρθρ. 165 καὶ 169
τῆς Πολ. Δικονομίας κατὰ τῶν ὁπωσδήποτε θεωρούντων ἐν ταῖς
συνεδριάσεσι τῶν δικαστηρίων. Ἐνῶ δὲ ἀνεπλόουν τοῦτο παρα-
τηρῶν πρὸς τὸ μέρος ἐξ οὗ ἤκουετο ὁ μείζων θόρυβος, διέκρινα
μεταξὺ τῶν συνομιλούντων δικηγόρων αὐτὸν ἐκεῖνον τὸν ὑπουργὸν
τὸν ἐκδόντα τὴν αὐστηρὰν ταύτην ἐγκύκλιον, καὶ ὅστις, δικηγόρος
ἤδη ὢν, συνωμίλει κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην μεγαλοφώνως μετὰ
τῶν ἐκατέρωθεν αὐτοῦ παρακαθημένων δύο δικηγόρων βουλευτῶν
περὶ τῆς ἐπισηφοῦς θέσεως τῆς κυβερνήσεως ἀπέναντι τῆς βουλῆς
καὶ ἐγειρονόμει τραγικῶς.

— ὦ κράτος ! ἐσκέφθην· ἐξ οὐδενὸς ἄλλου συγκρατεῖσαι λοι-
πὸν ἢ ἐκ τύπων ἀψύχων ἀνευ ἀληθοῦς καὶ σταθερᾶς τούλάχιστον
συναισθήσεως τοῦ καθήκοντος, ἐὰν μὴ σεβασμοῦ πρὸς αὐτό !

Ἐν τούτοις ἡ συνεδρία διήρκει καὶ οἱ θόρυβοι ἐλαττούμενοι
προσκαίρως κατὰ πᾶσαν τοιαύτην τοῦ Προέδρου κωδωνοκρουσίαν
καὶ ἱκεσίαν ἐπανελχυβάνοντο ἡχηρότεροι, μέχρις οὗ ἐπῆλθε τέ-
λος στιγμῆ κατ' ἣν (πρᾶγμα, ὡς ἔμειλον ὕστερον, σπανιώτατον
καὶ σχεδὸν πρωτοφανὲς παρ' ἄλλοις προεδρεύουσι δικασταῖς), ἡ
σθάνθη εὗτος ὀργὴν ἐπὶ τῇ ἀπειθείᾳ ταύτῃ καὶ ἐγερεθεὶς ἐκραυ-
νοβολῆσαι τὴν ἐξῆς φράσιν μετ' ἀπειλητικῆς χειρονομίας·

— Κύριοι, σᾶς τὸ λέγω διὰ τελευταίαν φοράν. Θὰ μὲ κάμειτε
νὰ ἐφαρμόσω τὸν νόμον.

Δικαστῆς ἀπειλῶν ἢ τιμωρῶν ἐν ὀργῇ εἶναι ὀξύμωρος εἰκὼν,
διότι νόμος καὶ δικαστῆς πρέπει νὰ ᾔναι τὰ ἀπαθέστερα πράγ-
ματα τοῦ κόσμου ἐν τῇ ἀμεροληψίᾳ καὶ τῇ συναισθήσει τῆς ὑπε-
ροχῆς αὐτῶν. Ἐν τούτοις ἡσθάνθην ἐν ἐμοὶ ἀνακούφισιν τινα βλέ-
πων ὅτι, ἔστω καὶ ὑπὸ τῆς ὀργῆς ὠθούμενος, ἀνερέγχατο ὁπωσ-
δήποτε ὁ πρόεδρος ἐκεῖνος εἰς τὸ ὕψος τοῦ καθήκοντός του.

Ἡ κατάπαυσις τοῦ θορύβου ἦτο τὴν φορὰν ταύτην διασκεστέρα. Οἱ δικηγόροι ἤρξαντο, φαίνεται, ὑποπτεύοντες ὅτι δὲν ἦτο ὅλως ἀδύνατος ἡ ἔστω καὶ κατὰ σπανίαν ἐξαίρεσιν ἐφαρμογὴ τῶν πειθαρχικῶν διατάξεων τοῦ νόμου, ὅσονδῆποτε ἐλληνικὸς καὶ ἂν ἦτο οὗτος.

Δὲν εἶχον παρέλθει ἐν τούτοις πολλὰ τῆς ὥρας λεπτὰ καὶ ὁ θόρυβος καὶ ἡ βοή ἐκείνη βαθμηδὸν ἀνεκτήσαντο τὴν προτέραν αὐτῶν ἔντασιν. Νεαὶ ἀπειλαὶ τοῦ προέδρου ἐπελθοῦσαι ἄνευ ἐκτελέσεως ἐξήλειψαν πάντα φόβον ποινῆς, ὁ δὲ δυστυχὴς κλητὴρ, μὴ ἔχων ἄλλο ὄπλον κατὰ τῆς ὀχληβοῆς ἐκείνης εἰμὴ τὴν φωνὴν του ἐξερρήγνυτο εἰς ὠρυγὰς μολὶς ἀκουσμένας ἐν τῷ θορύβῳ ἐκείνῳ :

— Κάμετε ἡσυχίαν, κύριοι. Ὁρκος δίδεται. Μὴν ἐμιλῆτε, κύριοι!

Φαίνεται ἐν τούτοις ὅτι ὁ θόρυβος ἐκεῖνος ἦτο πρᾶγμα συνηθέστατον ἐν ταῖς συνεδρίαις τοῦ δικαστηρίου, διότι τὸ ἦθος καὶ ἡ ἔψις τοῦ κλητῆρος κραυγάζοντος ταῦτα ἐφαίνοντο ἥρεμα ὡς μαθητοῦ ἀποστηθίζοντος μάθημα γνωστόν, ἢ ὡς ψάλτου ἐκκλησίας ἀναγινώσκοντος τὰς προφητείας ἢ ὡς ὑποβόλῃς θεάτρου ὑποβάλλοντος τῷ ὑποκριτῇ τραγικὰς φράσεις δράματος σπαρακτικοῦ.

Κατὰ σύμπτωσιν ὁμως, εὐτυχῇ ἢ δυστυχῇ (δύσκολον τί νὰ προτιμήσω), ὁ προεδρεύων ἦτο, φαίνεται, ὅπως οὖν νευροπαθὴς, διότι ἐπὶ τέλους, μὴ ἀνεχόμενος τὸν ἀφορητὸν ἐκεῖνον θόρυβον, ἔρριψε τὸ βλέμμα ἐπὶ τὸν πρῶτον τυχόντα νεαρὸν δικηγόρον ὁμιλοῦντα πρὸς τὸν ἐγγὺς αὐτοῦ ἱστάμενόν, διέκοψε τὴν κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν γινομένην ὀρκοδοσίαν διαδίκου τινὸς καὶ διὰ φωνῆς βροντώδους καὶ χειρονιμίας σπασμωδικῆς ἐκάλεσεν αὐτὸν νὰ πλησιάσῃ πρὸς τὴν ἐξέδραν τοῦ δικαστηρίου.

— Ἐλα ἐδῶ σύ, κύριε Δ'. τῷ εἶπεν.

Ὁ κληθεὶς ὠχίασε, προῦχώρησε βήματά τινα καὶ ἐστάθη ἄφωνος.

— Πῶς ὀνομάζεσαι, εἶπεν ὁ προεδρεύων ἐν ταραχῇ ὀργῆς, ποῦ ἐγεννήθης, ποῦ κατοικεῖς, τί ἐπάγγελμα ἔχεις ;

Πρὶν ἢ ὁ δικηγόρος ἀπαντήσῃ εἰς τὴν χάλαζαν ἐκείνην τῶν ἐρωτήσεων, προσέθηκεν ὁ προεδρεύων :

— Ὁ κ. Εἰσαγγελεὺς ἔχει τὸν λόγον.

Ὁ δυστυχὴς εἰσαγγελεύων δικηγόρος, ἐξακλουθὼν νὰ γράφῃ τὰς προτάσεις του, οὐδαμῶς ἀντελήφθη τῆς σκηνῆς ταύτης· ἀλλὰ καθὼς ὁ ἐν θορύβῳ ἀποκοιμηθεὶς ἐξυπνᾷ εὐθὺς ὡς ὁ θόρυβος καταπαύσῃ, οὕτω καὶ αὐτός, ἀκούσας αἰφνης ἐπελθοῦσαν ἀποτίμως σιγὴν ἀπόλυτον μετὰ τὴν βοήν ἐκείνην (διότι παρέλιπον νὰ προσθέσω ὅτι ὡς ἐκ θαύματος διὰ τῆς προσκλήσεως τοῦ

προέδρου ἐπῆλθε βαθυτάτη σιγὴ ἐν τῇ αἰθούσῃ, ἀποδεικνύουσα πόσῃν δυνάμει ἔχει ὁ νόμος ὁσάκις ἐφαρμόζεται), ἤγειρε τὴν κεφαλὴν, περιέφερε τὸ βλέμμα καί, ἐννοήσας περὶ τίνος πρόκειται, ὑπετραυλίσε συγκεχυμένως καὶ ἐν ἀμηχανίᾳ :

— Συγγνώμην... Δὲν ἐπρόσεξα...

Ἄλλ' ὁ πρόεδρος πολὺ πρὸ τοῦ ἀνανήψῃ ὁ εἰσαγγελεύων καὶ μόλις προσέφερε τὰς λέξεις : « Ὁ κ. Εἰσαγγελεὺς ἔχει τὸν λόγον » χωρὶς νὰ παρέλθῃ οὐδὲ μιᾶς ἀναπνοῆς διάστημα, οὐδὲ ν' ἀκούσῃ τὴν ἀπολογία τοῦ δικηγόρου, ἀπήγγειλε τὴν ἐξῆς ἀπόφασιν :

— Ἐπειδὴ ὁ δικηγόρος Α. Δ. ταραττει διὰ συνομιλιῶν καὶ θορύβου τὴν ἡσυχίαν καὶ εὐταξίαν τῆς συνεδριάσεως, τὸ δικαστήριον ἐπιβάλλει αὐτῷ πειθαρχικὴν ἐπίπληξιν, ἡμεῖς δὲ διατάττομεν τὴν σύλληψιν αὐτοῦ καὶ τὴν ἐπὶ 24 ὥρας κράτησίν του.

Τόσῃ ἦτο ἡ σιγὴ ἡ ἐπακολουθήσασα τῇ ἀπαγγελίᾳ τῆς ἀποφάσεως ταύτης ὥστε καὶ θριξὲν εἰς τὸ ἔδαφος ᾗθελεν ἀκουσθῇ. Ἐκούσθη δὲ τότε ἐν τῇ σιγῇ ἡ γραφὴ τοῦ γραμματεῖως γράφοντος τὰ συμβάντα ταῦτα ἐν τοῖς πρακτικοῖς.

Ὁ καταδικασθεὶς δικηγόρος, ὠχρός, σιωπηλὸς καὶ ἀκίνητος, ἔμεινεν ἰστάμενος ἐν τῇ αὐτῇ θέσει μέχρι τοῦ τέρατος τῆς συνεδρίας, ᾗτις ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης μέχρι τέλους διεξήχθη ἐν σεβασμῷ καὶ σιγῇ ἀληθῶς ἐμπρεπούσῃ εἰς δικαστήριον εὐνομούμενου κράτους. Ἐφάνη ἐπὶ τέλους ὅτι ὑπῆρχε νόμος ζῶν καὶ δικαστὴς γινώσκων καὶ ἀποδεικνύων τοῦτο.

Ὅταν ἔλθῃεν ἡ συνεδρία, ἐστράφην ἵνα ἴδω τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἀπαγγελθείσης ποινῆς, ἦτοι τὴν ἀπαγωγὴν τοῦ καταδικασθέντος εἰς τὸν τόπον ἔνθα ἔμελλε νὰ διαμείνῃ ἐπὶ 24 ὥρας.

Εἶδον τότε πρᾶγμα ἀπροσδόκητον, ἀπίστευτον. Εἶδον τὸν καταδικασθέντα δικηγόρον ἀπερχόμενον ἡσύχως καὶ ἐν πάσῃ φαιδρότητι μετ' ἄλλων συναδέλφων του ἐλευθερον εἰς τὴν οἰκίαν του καὶ ἐξετάσας εἶδον ἰδίους ὀφθαλμοῖς ὅτι ὁ γραμματεὺς ἐξήλειψεν ἐκ τῶν πρακτικῶν ὅλην ἐκείνην τὴν σκηνὴν τοῦ θορύβου καὶ τῆς καταδίκης, ὡς ἂν εἰ μὴ εἶχε συμβῇ τίποτε.

Μέχρι τῆς ἀπαγγελίας τῆς καταδίκης παρελείπετο τὸ καθήκον τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ νόμου. Ἦδη ἐτελεῖτο πλαστογραφία, ἐσχίζετο μία ἀπόφασις, καὶ ἀπελύετο εἰς φυλακισμένος !

Οὕτω λοιπὸν ἐπαίχθη κωμωδία, καθ' ἣν πρόσωπον γελωτοποιοῦ, νάνου μὲ προσωπιῶν Ἡρακλέους, παρίστα ὁ νόμος, ὁ δὲ ὑποδυσάμενος αὐτὸ ἡθοποιὸς ἦτο ὁ προεδρεύων ἐκεῖνος δικαστής.

Ἐμείνα ἐπὶ μακρὸν κελχνῶς καὶ ἰστάμεν ἀκίνητος ἐκ τῆς καταπλήξεως, βλέπων χωρὶς νὰ αἰσθάνωμαι ὅτι βλέπω, τοὺς

ἀναχωροῦντας δικηγόρους, ὅμοιος πρὸς ἀνδρείκελον καταστήματος πολυτελείας.

Διήρχοντο πρὸ ἐμοῦ κατὰ διάνοιαν ὡς ἐν ὄνειρῳ ἀναμιξ ἰδέαι καὶ μορφαὶ ἐμποιοῦσαι τέως μὲν σεβαστὸν βυθότατον, ἤδη δὲ ἄλγος καὶ αἰσχύνην. Τὸ Σύνταγμα, ἡ ἑλλην. σημαία, ἡ Βουλὴ, ἡ Βασιλεία, ἡ Κυβέρνησις, οἱ νόμοι, πράγματα ἱερά, ἀπαρβίαστα, ἀσάλευτα, ὡς ὄρη ὑπερύψηλα, καὶ ὀπισθεν αὐτῶν ἔβλεπον, πρᾶγμα παράδοξον ! ὅτι οἱ δικασταὶ ἐκεῖνοι καὶ ὁ γραμματεὺς ἐκεῖνος τῆς ἄρτι ληξιάσης συνεδρίας διήρχοντο διὰ μέσου τῶν ἱερῶν καὶ κολοσσιαίων ἐκείνων πραγμάτων, καὶ διερχόμενοι ἀνέτρεπον πάντα ταῦτα διὰ μόνου τοῦ βηματισμοῦ των ὡς ἂν εἴ ἦσαν κατεσκευασμένα ἐκ χάρτου λεπτοῦ.

Μία μόνη ἔμεινεν εἰσέτι ἐλπίς εἰς τὸ βάθος τῆς ἀπειρίας καὶ ἀμυχθείας μου.

Ἐσχεπτόμην ὅτι τὸ πρᾶγμα δὲν εἶναι τέλος πάντων καὶ πρωτοφανές. Ἐγκλήματα καὶ παραβάσεις τοῦ νόμου καθ' ἑκάστην διαπράττονται χωρὶς νὰ κλονίζωσι τὸν πρὸς τοὺς παραβιασθέντας νόμους σεβασμόν, διότι ἡ ποινὴ ἐπέρχεται πάντοτε ἀναπόδραστος ἢ ὅπωςδήποτε τὸ κοινὸν αἰσθημα ἐξεγίρεται κατὰ τοῦ παραβάτου Ἀναμφιβόλως ἡ ἐξαφάνισις τῆς ἀποφάσεως ἐκείνης ἔμελλε νὰ τιμωρηθῇ παραδειγματικῶς.

— Τί κάμνεις ἐδῶ, μὲ εἶπε διερχόμενος ἐκεῖθεν οἰκογενειακός τις φίλος μου δικηγόρος ἐκ τῶν ἐγκριτοτέρων ἀπερχόμενος καὶ αὐτὸς ἐκ τοῦ δικαστηρίου.

Τῷ ἀνεκοίνωσα τὰς σκέψεις μου ἐπὶ τοῦ σοβαροῦ ἐκείνου γεγονότος χαμηλῇ τῇ φωνῇ καὶ μεθ' ὅλης τῆς συγκινήσεως, ἣτις μὲ κατεῖχεν. Ὁμιλῶν οὕτω εἶχον ἀκράδαντον πεποίθησιν ὅτι ἔμελλον νὰ ἶδω τὸν φίλον μου ἐκπληττόμενον, ἀγανακτοῦντα διὰ τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ ἐγκλήματος ἐκείνου, διότι ἦτο ἐντιμώτατος ἄνθρωπος καὶ αὐτῆρὸς οἰκογενειάρχης. Ὅποια ἀπογοήτευσίς ! Ὅταν ἐτελείωσα, ἐγέλασε καὶ σφίγγας μου τὴν χεῖρα :

— Ὡχ, ἀδελφὲ καὶ σύ, μὲ εἶπε, δὲν βρύνεσαι ! Ψύλλους ἔτ' ἀχυρά γυρεύεις. Πῶς φαίνεται πῶς ἔρχεσαι ἀπὸ τὸ Πανεπιστήμιον !

Καὶ ἀπελθὼν μὲ ἀφῆκε μόνον ἐν τῷ μέσῳ τῆς ὁδοῦ.

(Ἐξ ἀνεκδότου χειρογράφου ἀποθανόντος φιλότατου δικηγόρου, κατὰ μὲν τὰ ἄλλα ἔχοντος σώας καὶ ἰσχυροῦς τὰς φρένας, πάσχοντος ὅμως παράδοξον τινα ἰδιοτροπίαν τοῦ νὰ πιστεύῃ πάντοτε ὅτι οἱ νόμοι εἶναι τι ἀπαρβίαστον καὶ πρέπει νὰ τηρῶνται).